

JURNALUL LITERAR

FOAIE SĂPTĂMÂNALĂ DE CRITICĂ ȘI INFORMAȚIE LITERARĂ

DIRECTOR / G. CĂLINESCU

Inreg. la No. 28 din 19 Dec. 1938 Reg.
Publ. periodice la Trib. S. III C. Iași

Redacția și Administrația / Librăria Ath. Gheorghiu
Iași — Strada Cuza-Vodă No. 54 — Telefon No. 1301

Abonamentul anual / Lei 120
Pentru instituțiuni / Lei 500

M. I. Lermontov

(125 ani dela nașterea lui)

Anul 1837. Lumina împraștiată de geniul Rusiei, Pușkin, irită și orbește pe fariseii veacului, obicinuiți cu întinericul. Curajul marelui poet, îndrăzneala lui, dragostea pentru dreptate, pentru popor, nu erau privite cu ochi buni. Poetul trebuie înlăturat. Ei înarmează mâna aventurierului francez D'Antes. Acesta nu înțelege ce înseamnă Pușkin pentru Rusia. Și glonțele pornește. Cel mai mare geniu, conștiința cea mai curată a poporului rus, se stinge. Torța strălucitoare care a luminat prima jumătate a veacului XIX cade din mâna lui încremenită. Ochii plini de dragoste pentru poporul lui, pentru umanitatea întreagă, se închid. Poporul nu iartă acest asasinat. Poporul nu va ierta niciodată. În sufletul lui clocotesc durerea, revolta, protestul. Și în liniștea mormântală care se lasă deasupra stepelor nemărginite ale „matușka-Rusii”, răsună un glas. O voce tânără, puternică, mănoasă. O voce care vorbește despre suferințele poetului, despre credința lui nestrămutată în Ideal—și ea cere răz-bunare. Glasul acesta ieșit dintr'un singur piept, e glasul mulțimii, e glasul tuturor. E glasul tânărului poet, necunoscut până atunci—Mihail Lermontov. Poetul acesta tânăr va ridica torța căzută din mâna lui Pușkin, și o flacăra vie, strălucitoare va lumina iarăși întinericul veacului.

„Sunt fiul suferinței!”

Înainte de a putea exprima aceasta, el simte toată greutatea suferințelor. Moartea i-a răpit mama, oamenii răi i-au luat tatăl. Otrava singurătății s'a introdus de timpuriu în inima lui. E lipsit de desmierdările unei mame; el tânjește după dragostea unui tată. Și oamenii cărora el se adresează cu rugămintă, cărora le cerșește puțină iubire—îl resping. El caută în jurul lui vreun prieten. Dar în zadar. Se îndrăgostește des. În sufletul lui trăiește o sete ne-bună după puțină dragoste. Iubește pentru prima dată la 10 ani. Dar fizicul lui nu e deloc atrăgător. Și femeile își întorc privirea dela el. N'avea prieteni. Oamenii care îl înconjoară sunt egoiști. Rămâne

singur, singur pentru totdeauna. Suferă. „Simt o necesitate de a iubi... Inima-mi se chinuște fără pasiuni...” — spune el. În societatea care-l înconjură, chemările lui nu găseau nici un ecou. Din cine era compusă „societatea” în mijlocul căreia era nevoit să trăiască Lermontov? Erau oameni care nu înțelegeau ce înseamnă luptă, fiindcă ei n'aveau pentru ce lupta. Ei nu cunoșteau „nici ura, nici dragostea”; „fericirea ca și suferințele lor sunt nule”; „pasiunea luată în răs”; „gânduri de sclavi”; „sentimente superficiale”; „suflete reci”. Societatea aceasta stinge orice avânt, degradează orice suflet sortit să trăiască în mijlocul ei. Dar cu Lermontov era altfel. Lipsit de prieteni, respins de oameni el găsește scăpare în muză:

„Inspirația mă salvează,
De meschinăria vanității...”

Elementul lui devine luptă. El se ridică contra acestor oameni, le aruncă în față „versurile stropite cu amar și răutate”.

Lermontov era o individualitate extraordinară. În el trăiau, în același timp, gânduri profunde și idealismul cel mai curat, cel mai altruist, o singurătate chinuitoare și o voință de fier, o înțelegere rară a oamenilor și o sete ne-bună a dragostei. Cine ar mai putea să trăiască, veșnic luptând cu egoismul, cu nemernicia omenească, și să creze în același timp imagini pline de adevăr și poezie? Nu totdeauna versurile lui sunt „stropite de amar și răutate”. Uneori poezia lui e curată, liniștită, plină de o dragoste senină. Aceasta se petrece când el se întoarce la natură, când se identifică cu ea. El singur își zice „fiu al naturii”. El ascultă îndemnul ei, și îl înțelege atât de bine. Uneori dragostea aceasta ajunge la înalțimi nebănuite, la o intensitate extraordinară:

„Pentru câteva minute petrecute
Printre stâncile întunecate și ab-
rupte,
„Aș da în schimb raiul și veșnicia...”

exclamă eroul muribund al excelentului poem „Mțări”.
Glasul naturii n'a fost auzit numai de Lermontov. L-au auzit toți acei în sufletul cărora trăia „o altă lume, o lume

ideală”. Glasul acesta răsună mai puternic, când omenirea se bălăcea în glodul minciunii și al egoismului. Glasul acesta ne dictează norme noi, idealuri noi. În acele vremi, ele au fost exprimate de Byron prin două cuvinte, care caracterizează calitățile naturii: *simplicitate și mățeție*. Simplitate în raporturile dintre oameni, și o mățeție spirituală, eroismul moral. Acestui ideal se închinău Rousseau, Schiller, Herder și Byron. S'a închinat și Lermontov.

Lermontov nu era un deziluzionat, cum cred unii. Deziluzia înseamnă — decadența forțelor morale, anemie sufletească, indiferență pentru bine și rău. Poetul, din contra, e întdeauna frământat, e veșnic entuziasmat, dar nu de realitatea hădă, mohorâtă, ci de idealurile viitorului, de iocoana vie care strălucește înaintea lui. Poezia lui Lermontov nu e poezia deziluziei, ci a tristeții și a mâniei.

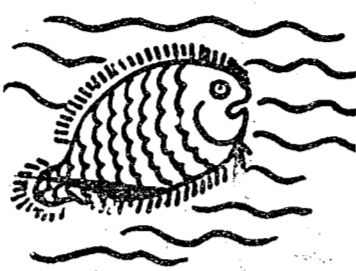
Din anii copilăriei, Lermontov era convins că soarta l-a adus pe planeta noastră, pentru a executa o misiune anumită. El simțea în sine o putere uriașă a caracterului și a talentului, dar nu știa unde s'o aplice. Lumea i se părea o arenă, care așteaptă numai ieșirea lui, lupta lui pe viață și pe moarte. Imposibilitatea realizării misiunii lui, i-a otrăvit cupa vieții. Pe Lermontov și Byron îi înfrățeau visurile despre o misiune înaltă, dragostea pentru libertate și protestul contra normelor etice ale vieții contemporane. Lermontov nu era influențat de Byron. Byron era numai un frate al lui, un tovarăș spiritual:

„Nu, nu sunt Byron. Sunt un altul,
Un ales necunoscut.
„Ca și el, un pelerin gonit de lume,
„Dar cu suflet rus.”

Lermontov avea abia 15 ani când a început să mediteze poemul „Demonul”. „Demonul” e întruparea unui duh răzvrătit, care simte puteri enorme, dar nu găsește unde să le aplice. Duhul acesta aparține pământului mai mult decât cerului—și noi renunșăm în el pe însuși autorul. Ideea acestui poem: poate oare omul să se împace cu singurătatea abso-

D. Vetrov

Urmare în pag. 4

Faliment

Mi-aduc aminte pronosticurile care se făceau în lumea muzicală la apariția primelor aparate perfecționate de radio. Se profetiza pur și simplu falimentul muzicienilor, al virtușilor, al orchestrelor și, într-o oarecare măsură, acela al compozitorilor mediocri.

Se întrevedea o super-selecție a valorilor muzicale chemate să subsiste pentru a difuza pe unde lungi și scurte o pură purisimă quintesență de artă muzicală.

De atunci au trecut ani. În acest timp calitatea radio-difuziunilor muzicale în loc să se ridice către nivelul profesiilor, a decăzut zi de zi ajungând astăzi ceea ce este: o deziluzie artistică.

De unde ne așteptam ca valorile verificate și consacrate să elimine din circulație prisme economice, psihologice sau sociale și în general prin afinități ideologice rasiale, H. Sanielevici poate fi privit drept succesul autorului „Neobișnuit” (despre care, în 1920, afirma că e „o lucrare de valoare, care cred că va rămâne”). Debutul afirmă o idee originală, criticul elogiind, în literatura clasică a scriitorilor de peste munți (Slavici, Reteganul, Gricorovița, Bănățeanu) nu realizarea estetică, ci caracterul specific și original al ei, fondul ei sănătos și moral, adică terenul pe care sămănătorismul și poporanismul aveau să se agite curând.

Când sămănătorismul avea să lanseze, în 1901, formula unei literaturi țărănești, nu stereotipe ale mediocrității radiofonice biruitoare.

Victoria congregei mondiale a mediocrității muzicale a adus falimentul artistic muzical al radiofoniei universale. Ar trebui puse microfoane pe câmpurile de luptă. Bubiutul tunurilor și tăcâniul mitralierelor ar aduce programelor muzicale radiofonice o notă de inedit muzical, gen secolul XX, care ar mai pigmola puțin cenușiiul mediocrității la audițiile mondiale!

Mircea Bărsan

H. Sanielevici

În critica contemporană, numele d-lui H. Sanielevici este — în momentul de față — eșit cu totul din circulație și pe nedrept.

Judecata obiectivă, îndepărtând din scrisul său tot ce a fost consecința unei atitudini politice sau sociale, nu va putea să nu reție anumite aspecte viabile ale operei, erudiția, și în general frumoasa ținută intelectuală pe care a adoptat-o.

Incepând cu anul 1900, numele criticului începe să se facă cunoscut. Ca militant al partidului socialist, teoriile sale, preconizate în diferite publicații, la care a colaborat și apoi în revista proprie „Curentul Nou” (1906), au avut o suficientă circulație, criticul însuși declarându-ne că era urmărit de vreo „2000 intelectuali, din cei mai subțiri”. Trecea, prin difuzarea doctrinei materialiste a istoriei, ca un continuator al lui C. Dobrogeanu-Gherea. De altfel, prin lipsa de înțelegere pentru partea estetică a unei opere, prin interpretarea faptului artistic prin prisme economice, psihologice sau sociale și în general prin afinități ideologice rasiale, H. Sanielevici poate fi privit drept succesul autorului „Neobișnuit” (despre care, în 1920, afirma că e „o lucrare de valoare, care cred că va rămâne”). Debutul afirmă o idee originală, criticul elogiind, în literatura clasică a scriitorilor de peste munți (Slavici, Reteganul, Gricorovița, Bănățeanu) nu realizarea estetică, ci caracterul specific și original al ei, fondul ei sănătos și moral, adică terenul pe care sămănătorismul și poporanismul aveau să se agite curând.

Se vede clar că H. Sanielevici nu formulează literaturii sămănătoriste obiecții de ordin estetic — așa ceva nu-l interesa — ci de ordin etic: „Nu numai că este îngăduit — contrar părerii lui Maiorescu — a căuta în literatură intenții etice, dar cu greu ne putem închipui o operă de artă de valoare durabilă, care să nu răspundă nevoii noastre religioase, adică nevoii de a introduce în realitatea haotică și în deosebi în viața socială, o ordine rațională”.

„Eticul singur este etern. El va fi totdeauna un coeficient al sentimentului estetic și al valorii operei de artă”.

Așadar un eticism intransigent.

Campania pe care o deslănțue împotriva șefului mișcării sămănătoriste, d. N. Iorga, are aceleași leit-motive: etnicismul clasic, nu romantic și etic, plus violențele de limbaj, care încep să caracterizeze pe critic. H. Sanielevici părea convins că „Steagul d-lui Iorga” se va înclina datorită exclusiv d-sale. Cu astfel de principii literare — astăzi inacceptabile — criticul nu putea să nu fie neplăcut surprins de literatura sadovenistă, cu atât mai mult cu cât sămănătorismul revendica pe autor, drept cel mai important scriitor al curentului.

Incrimările de ordin moral la adresa literaturii lui M. Sadoveanu sunt aduse pe baza unui faimos „tablou sinoptic”, tablou care avea să facă în publicistica noastră destulă valvă, din care „se vede că patru sunt elementele cu care D. Sadoveanu caută să ne intereseze, temele pe care le repetă iarăși în lucrările d-sale: beția, adulterul, prostituția și violența până la criminalitate”.

Oricât G. Ibrăileanu își apăra scriitorul favorit și îndirect principiile, replica e promptă:

„Și așa, pe când țara românească are nevoie, acum mai mult ca oricând (presimțea oare turburările anului viitor?) de o literatură care să propage munca regulată și stăruitoare, viața li-

niștită de familie, cinstea, economia, sobrietatea, hărnicia, sentimentele delicate — ne-am pomenit cu un potop de romane, nuvele, poezii — pentru popor!... — care idealizează pe față beția, adulterul, promiscuitatea sexuală, vagabondarea, hauidica, impulsivitatea bestială, crima chiar — și mai presus de toate, instinctul războinic ca cea mai înaltă virtute a omului!...”

Opera d-lui Sadoveanu „nu-i naturalism — cum căuta să insinueze criticul dela Iași — ci e bestialitate curată. D. Sadoveanu are un *suflet de vagmistru*”. (Oare așa să fie?). Pe M. Sadoveanu „în curând nu-l va mai ceti nici un om cult”. (Viitorul ne-a dovedit că nu s'a întâmplat așa).

„Pe D. Sadoveanu nu l-au frământat problemele vieții”. (Un examen cât de sumar face să cadă hazardata afirmație) „d-sa n'are nimic de spus”.

Lăsând la o parte afirmația în sine, ușor de răsturnat, e destul de curioasă această pretenție a criticului, ca un scriitor să aibă neapărat păreri politice sau sociale. După H. Sanielevici, un scriitor trebuie să spună neapărat în aceste direcții ceva, iar nu în domeniul estetic.

Incontestabil că în literatura d-lui M. Sadoveanu există un filon masiv de artă pură. Totuși, activitatea sa literară din acea epocă arată că d-sa n'a fost străin, până la un punct, de anumite formule poporaniste, care se fluturau pe atunci, încât unele din obiecții își au obiect. Cea mai mare parte — care cuprinde și exagerări de felul celor citate — sunt astăzi ușor de spulberat. Nu era tot așa în 1906. Oricât a fost combătut, H. Sanielevici a rămas pe poziție. Când, în 1908, începe să colaboreze la „Viața Românească”, în urma faptului că foștii colaboratori ai „Curentului Nou” intraseră în redacția revistei ieșene, iar în 1909, ca secretar de redacție, apăra chiar poporanismul de acuzațiile aduse de d. Zamfirescu, nu se pare că asistăm la o veritabilă „schimbare la față”.

Totuși această metamorfoză nu este definitivă, căci, în a doua serie a „Curentului Nou”, reapărut în 1920, criticul re-începe atacurile, grupate în volumul „Poporanismul reacționar”, acuzând pe cei dela „Viața Românească” de o luptă reacționară. În numele naționalismului, grupul ieșean n'ar fi acționat decât împotriva desvoltării orașelor.

Acum, H. Sanielevici luptă și în numele purității rasei: colaboratorii „Vieții Românești” sunt „venetici”: armeni, greci sau evrei.

A. Marino

Urmare în pag. 3

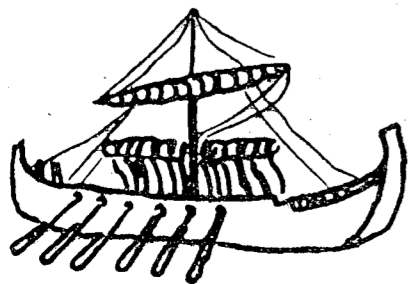
Ursită

Să te rănești în sbor spre ideal,
Mulgând din stele dor, să-l stingi în apa
Nădejdi ce se ntinde către mâine.
Iubirea să-ți lovească 'n piept cu sapa.

Să ostenești sporind pofta durerii,
Să porți în ochi chibritul nemutitii,
Dar să te-afunzi în moarte ca 'ntr'o pernă,
Necunoscut de culmile gândirii.

Nesiguranța să te jefuiască.
Să rătăcești ca drumu 'ntr'o pădure.
Cu pasul să îți numeri bobii vieții,
In palma cerului, pământul să-ți i fure.

Juliette Constant

Din opera lui:

Adriano Tilgher*)

Operația critică începe după ce în fața unui obiect fabricat (ori crezut fabricat) de către om care se oferă spiritului ca operă de artă, spiritul încearcă efectiv o experiență estetică. Critica e reflexiunea asupra artei, conștiința artei.

Dacă ne aflăm în fața unei opere de artă, dacă totul în ea e artă, ori numai în anumite puncte da, și în altele nu, aceasta e o experiență ultimă a spiritului care este ori nu este; dacă lipsește, nimic n'o poate înlocui.

Ce este această operă de artă, e misiunea criticii de a defini. Pentru a defini, ea coboară dela opera de artă la viața care s'a întrupat în ea. Critica încearcă să determine această viață în timpul și

*) Din *Estetica* (La critica d'arte), Roma, Bardi, 1935 (2-a ediție).

spațiul în care s'a produs. Pentru asta, criticul trage liniile, caracteristicile, legile interne, raporturile organice ale lumii poetice a artistului; arată cum s'a format în timp și în istorie această lume de afecțiuni și patimi, de uri și iubiri, de interese și devotamente, de îndoieli și disperări, de judecăți și prejudecăți. Dar faptul că această lume determinată așa și așa s'a realizat ca operă de artă, că toată acea viață individualizată așa și așa a fost obiect de auto-contemplare [de amor vitae nu de voluntas vitae], asta e o experiență ultimă pe care n'o poate substitui nici genera nicio cultură. Poți circumscrie cu maximum de precizie lumea unui poet, dar că avem de a face cu o lume poetică, artistică, aceasta se simte ori nu se simte, dar de demon-

strat cu argumente e cu neputință. Și de vreme ce opera de artă e sinteză originală și spontană, organism în care s'au strâns unit elementele componente, nicio determinare, oricât de precisă și de subtilă, a raporturilor în care sunt strânse între ele elementele constitutive, nicio analiză a lumii sale, fie chiar dusă la infinitesimal, nu e în stare să dea experiența totalitară a operei de artă. Opera de artă este ceea ce este, de neînlocuit prin alta: nicio lucrare critică nu va putea vreodată să substituie ori să egaleze experiența ultimă în care ea consistă.

În fața unei opere de artă critica nu constă (așa cum pretinde Croce) în a spune: aci e o operă de artă; nu este o operă de artă; aici este, aici nu este. Fără asta nu există critică, dar numai asta nu e de loc critică, e doar un punct de plecare al criticii. Critica constă în a reparcurge cu conștiința curată și clară fazele vieții a-

celui organism ce se chiamă operă de artă. Înainte de toate, criticul ia cunoștință de ideea centrală a operei de artă, o trăiește, și devine în însuși artist, judecă dacă artistul a dat ideii întruparea corespunzătoare. Conștiința critică e dar dinamică, creatoare. Nu e simplă reproducere pasivă a operei de artă așa cum e, ca un tot, în fantasia criticului, nu e pură conștiință a artei ca obiect, așa cum o conține estetica crociană. Adevărata critică este deci totdeauna critica execuției unei opere de artă sub unghiul intenției artistului. Sub unghiul acestei intențiuni, înarmat cu ea, criticul judecă dacă și cât a izbutit ea să se creeze în organism de artă. Câteodată ise întâmplă să arate că artistul s'a înșelat pe sine, că natura sa de artist e deosebită de aceea pe care și-o închipue, și că o operă de artă începută cu o intenție a mers în părțile izbutite, în cu totul altă direcție. Atunci criticul

revelă pe artist artistului însuși, îi arată ceea ce este în realitate, și cum adevărata lui personalitate de artist este deosebită de aceea închipuită de acesta.

Dar critica nu se oprește la opera de artă izolată. Intenția (vie, dinamică) a artistului poate depăși limitele unei opere izolate, poate să se înfăptuiască într'un ciclu de opere (Balzac, Zola), și în cursul acestui proces de realizare să se schimbe, să se desvolte, să crească și să scadă, ca orice organism viu. Criticul urmărește această viață și acest organism estetic în tot mersul desfășurării sale. Examinează metamorfozele sale, căderile și triumfurile, unde s'a poticnit, unde a izbutit, etc. Critica e atunci biografia ideală a unui organism poetic, a unei personalități artistice. Ea îmbrățișează toată opera unui artist, o reconduce la un centru ideal.

Fișele literare

(Ilarie Voronca, Emil Giurgiuca, Grigore Popa, Ștefan Popescu, I. O. Suceveanu, George Fonea, C. Argintaru, Ion [Sofia] Manolescu)

După o destul de mare cantitate de versuri (*Restriști*; 1923; *Colomba*; 1927) care desvăluiau un sentimental deslănțat și un imagist cu punctul de plecare în Camil Baltazar, Ilarie Voronca (Ed. Marcus) își compune în *Ulise* (1928) adevărata sa față de poet dificil pentru profani. E futurist, dadaist, suprarealist? Toate și niciuna. Lipsa populației obișnuite între cuvinte, a ortografiei, și arhitectura babilonică a paginii aparțin futurismului. Imprecherea (întâmplătoare a imaginilor (scoaterea din pălărie) este a dadaismului. Iar prezența de ocultism aparține suprarealismului. Dar nici ortografia nu-i așa de total absentă ca să vorbim de futurism, nici asociația reprezentărilor nu e lipsită de oarecare gând și nici gândul nu-i așa de inefabil ca să ne aflăm în fața unui hermetism, profesat la noi cu consecvență numai de Ion Barbu. Poezia lui Ilarie Voronca este un impresionism ordonat în punctul inițial, dar sfărâmat cu voioșie prin procedee tipografice și metaforism exagerat până la deplina, uneori, anulare a oricărui sens și a oricărei emoții. Și în ciuda pozelor revoluționare poetul e un temperament retoric, sentimental, descriptiv, incapabil de coordonare fantastică, tentat de sentențele somptuoase.

În limitele acestui imagism nu se poate tăgădui lui Ilarie Voronca o voluptuoasă receptivitate sensorială, un simț al plasticității cuvântului excelent și o aptitudine de a ridica la rangul de material poetic orice percepție. De fapt căta impresie poetică este, nu vine din metafore înțelese ca niște analogii. Poezia stă în numărul extraordinar de obiecte și ființe al căror inventar s'ar putea face, care sunt evocate de poet cu o voluptate exaltată: urs, păduri, saltele de paie, rufărie, gutui, blănuri, portocale, ceai, pâine, lapte, prepelici, fructe putrede, alune, fasole verde, mazăre, cartofi, ringlote, banane, coacăze, dulăi, ogari, gununchi, astrahan. Inoarea acestei poezii înseamnă deplasarea simțurilor spre alte aspecte fizice ale universului. *Ulise* este un poem descriptiv al vieții diurne, citadine în momentele și cu materialele sale (ora ceaiului, vânătoarea de legume, spitalul, oglinzile, bulevardele, sălile de gimnastică, terenurile de tenis) fără alt conținut de cât prezentarea cu gest voluptuos a lucrurilor și elogierea lor:

Ceai care desfeți limba și măruntaiele
Ceai care micșorezi bolnavilor suferința
ierburi sălbătice din noi răutăți
adu în ficatul și în răunchii mei liniștea umilința

ceai dăruit refugiaților ruși
ceai în grădini publice pe scaune de lemn
ceai celor supuși și celor nesupuși
ceai pe toate buzele uscate
ca o cruce de lemn

te oprești la vânătoarea de legume
îți surdă ca șopârlele fasolele verzi
constelația mazărei naufragiază vorbele
boabele stau în păstaie ca școlarii cuminiți în bănci
ca lotci dovleceii își vâra botul
înaintea
amurgesc sfeclele ca tapițerii
pătrunjelul mărurii
iepurii de casă ridică albi [sic] pătlăgele
vinete înnoptază iată tomatele
ca obrăjii transilvănenilor
în broboade de mângâieri cristale pașii
conopidele cât omăt întăziazat
pe boschetele de șoapte
și sticle cu apă minerală morcovii

cartof ca mâinile plugarului aspre

cu răcoare de tunel de după amiază
tu ești al gleei glas pre
tine ochiul îngerilor fără haraci te veghiază

oglinzi cu catifelări de rinvinte, a ortografiei, și arhitectura babilonică a paginii aparțin futurismului. Imprecherea (întâmplătoare a imaginilor (scoaterea din pălărie) este a dadaismului. Iar prezența de ocultism aparține suprarealismului. Dar nici ortografia nu-i așa de total absentă ca să vorbim de futurism, nici asociația reprezentărilor nu e lipsită de oarecare gând și nici gândul nu-i așa de inefabil ca să ne aflăm în fața unui hermetism, profesat la noi cu consecvență numai de Ion Barbu. Poezia lui Ilarie Voronca este un impresionism ordonat în punctul inițial, dar sfărâmat cu voioșie prin procedee tipografice și metaforism exagerat până la deplina, uneori, anulare a oricărui sens și a oricărei emoții. Și în ciuda pozelor revoluționare poetul e un temperament retoric, sentimental, descriptiv, incapabil de coordonare fantastică, tentat de sentențele somptuoase.

am mușcat fructul vostru am lins
pielea bronzată ca prunele

Poetul știe, ca expresionist, să surprindă pictorial violent al naturii moarte, sublimul lucrurilor de rând:

ne operăm visele ca intestine
vocile ca gutui în vitrine la ora dejunului

mărire se varsă pe fața de masă ca paharul cu lapte

și iată: agenții companiilor de afișaj
primenesc rufăria zidurilor.

De unde vine impresia de inextricabil, așa de hotărât obositoare în cele din urmă? Din disonanța între fondul franc linear și falsa absconitate. Poetul descrie spitalul în care este vizitat de un prieten. Propozițiile sunt acestea: Spitalul te primește; pereții, ferestrele lui stau în singurătate; bolnavii au câte o foaie de observație și un termometru; lumea e mahnită, paturile sunt cu cearceafurile desfăcute; bolnavii vorbesc cu glas scăzut; trec infirmiere în halat alb; bolnavii sunt reprezentați, ananin, printr'un număr; doctorul apare cu șorț alb etc. Aceste percepții sunt dezvoltate prin altele, fără nicio legătură strânsă cu primele (prin "asociație superficială") formând o a doua serie de reprezentări voluptuoase și ele, dar provocând o totală anarhie a întregului:

ca un golf spitalul te învâluie
te primește
șerpilor singurătății ling pereții
ferestrele
aerul face bale la gură precum câinele de vânătoare
foaia de observație arată drumul stelelor
și fiecare duce între degete un termometru ca o ramură de salcie
în duminica florilor măhnirea e o crinolină dealungul zidului
paturile sunt ca școlărițe cu părul cearceafurilor despletite
glasurile sunt scăzute ca gărlele în secetă
timpul îmbrăcat în halat alb trece pe lângă tine
ca păsările de mare cuvintele sunt vârgate
ești străin și un număr iată-te în loteria sălilor
doctorul agită o zăpadă

Procedee de bază al acestor ostentative lirice constă în stabilirea unui cifru de concrete, numite greșit imagini. Poetul extrage dintr'un concret o singură notă și întrebuițează cuvântul ca adjectiv. Din *fanfară* reține ideea de bucurie, din *cântec* ideea de elevație, din *flacără* orientarea în sus (*Petre Schlemihl*). Întrebuițate ca adjective aceste cuvinte dau

Văd departe fanfara podgoriilor
Cântecul cățarat pe haracii de flăcări
conglomerat absurd și disgrățios de metafore care e un raccourci din
Văd departe podgoriile glorioase ca o fanfară,

Ciorchinii înălțați ca un cântec, cățarați pe haracii drepti ca niște flăcări

Poetul zice:
Așa-i amnar poemul în cremenea din sânge
crezând că face o imagine, în realitate apelând la cifrul său unde amnar înseamnă *stimulațiune* și cremenea *virtualitate de scântei*. Ar fi vrut să spună:

Poemul ațăță sângele așa cum amnarul scoate scântei din cremene

dar exprimându-se cum s'a exprimat a comis o absurditate, căci fluența sângelui este în contradicție cu inerția cremenei. Ilarie Voronca duce abuzul de metaforism până la compararea unei imagini cu altă imagine sau până la caricaturizarea universului. Fiindcă gingiile sunt albe și dimineața scoate stelele, nu se poate spune fără ridicul *gingiile zăpezii* și *dimineața clește*, și nici *oglinzile sparte în buzunarul unui amurg* sau *gâfăitul de trupă al legumei*, fiindcă aceste expresii trivializează lumea fizică, antropomorfizând-o. Fără a se cere poeziei ordinea realității, e necesară organizarea imaginilor într'un sens liric. Ilarie Voronca desface o cârpă în care sunt îngrămădiți o mulțime de peștișori aurii, a căror transparență și tinctură ne rămâne necunoscută până ce nu sunt aruncați într'un vas cu apă ca să-i putem vedea lunecând și înotând. Poezia lui nu are limbă pentru circulația imaginilor și aceasta produce stagnarea și ariditatea poemului care poate fi citit din toate părțile, dela capăt la coadă și dela coadă spre cap fără vreo alterare apreciabilă a sensului.

Brătara nopților este o descripție generală a nopții și o incursiune în amintirea al cărui mediu e somnul. Un fragment mai organizat e acela închinat tipografiei:

Acum în tipografiile mașinile dorm ca niște pești uriași
Prin ferestrele înalte noaptea își scutură sacii cu făină albastră
Și curelele stau nemișcate ca niște panglici ale tăcerii
Noaptea a pus lacătul ei nevăzută peste roțile care au vânturat glasul veacului
Noaptea a neclintit aceste batotoze ale gândului
A legat în căpșe grăul pentru legănarea ochiului
A oprit împreunarea literelor fulgerând ca solzii
Și toată sala mașinilor e un muzeu cu monștri marini.

În *Zodiac* (1930), în *Incantații* mai ales, care sub înrăurirea lui Ion Barbu și a nouălor formule poetice insuficient înțelese țintesc exprimarea „neliniștii față de necunoscut” prin „așteptarea într'un incantație care va veni la ora necesară”, confuzia e din ce în ce mai mare, ceace se poate reține nefiind din „plimbarea în memorie” ci din evocarea voluptuoasă a unor culori și mirosuri de alimente:

Iată, e curtea udă cu o a română lemne,
Octombrie, în clocot cazane de tomate
Și umbra în depozit de che-restea te'ndemne
Să recunoști în cântec aceste flăcări mate
Să recunoști cum fierbe în bulion, un suflet,
Atât de dulce chipul Mamei între tenebre
Cu vocile scăzute în anotimp, în suflet,
Și în magiun fantoma trecutului răsferbe.

În *Petre Schlemihl* (1932) urzeala generală e cu totul discursivă. Poetul e un respins de societate, un „Ahas-verus fără umbră”, un Schle-

mil însfârșit fără patrie. Acest volum e cel mai liniștit dintre toate și lasă să se vadă limpede marea afinitate a lui Ilarie Voronca cu Ion Pillat. Bulionul, magiunul, ceaiul, laptele, legumele, corespund castanelor coapte, cantalupilor, poamelor din poezia ce-lui din urmă. Aceeași extatică și până la un punct afectată plăcere de roade ale pământului și aceeași limitare a lirice la evocarea circumstanțelor autobiografice, fără puterea de convertire în simboluri. Poetul cântă toamna plină de culori înviorătoare pentru vânător

Nu. Ochiul ca un plumb liberat din pușca vânătorului,
Va trage'n aer firul văzut al unui sbor,
Lac cu oglinzi lucite în lunecata toamnă,
Septembrie taie trepte de piatră în răceală,

Și noaptea poate fi mierla care geme între zăbrele
Când între torțe vânatul cu pletele de flăcări,
Și bucățile de vânt svârcolite în vopârță tăiată
Până ce ușile furtunii se deschid pe coridorul pădurii

și mai ales mirosurile crude ale unei Schutzhaus

Odaie cu arome a unui han în munte
Soarele, naftalină, în rufe din scriuri,
Cu brazi ce-și trec lumina în cerc ca niște unde
Ecurile, butii, plesnind de a-tătea vinuri,
Sau aurora clopot de var în câni cu lapte,
Culori, svonuri clădite cu odihna în cerdac,
Umed și bun pământul cu a-buri în șoapte,
Tristețe sfărâmată sub crengi ca un gândac.

În *Patmos* (1933) poetul se lîmpește dând curs clocoțoarea sale oratorii sentimentale, dar imaginile apar mai stinse, în raport invers cu desimea versurilor, năvalnice, imposibil de străbătut, amestec inform de claudelism și suprarealism în maniera Desnos, Eluard, Reverdy.

În *A doua lumină* (unu, 1930) și *Act de prezență* (*Carte cu semne*, 1932) Ilarie Voronca încearcă să-și definească teoreticește poziția în același stil babilonic, dar într'o limbă românească fără greș: „Poemul nu trebuie să fie nimic”. El e „un risc, o aventură totală”. „Scriu pentru o deslegare și pentru o regăsire între măgelele de cerneală, fără să-mi pese de ce va fi sau de ce este, fără să drămuiesc valoarea cârții după viețuirea de un an în plus sau în minus”. Poetul nu trebuie să devină Doge, propunându-și misiuni, „adunând în locul semnelor neînțelese din el ori din văzduh, balega armăsarului ritmând fanfara de bălci cu penița fărăș pentru jurul onoi-

Repertoriul nostru

David Vetrov s'a născut în anul 1913 la Chișinău. Studiile secundare le face la liceul francez din localitate. În 1931 pleacă în Franța, unde se înscrie la facultatea de medicină din Toulouse. Întorcându-se în țară, urmează fizico-chimicele la Universitatea din Iași. Actualmente e absolvent al acestei facultăți. Debutul literar îl face cu versuri publicate în *rusește* în diferite reviste și ziare. În 1937 dă la iveală o serie de „portrete lirice” ale poezilor slavi, în *românește*, care apar în pagina literară a „Lumii” (Iași). Apoi colaborează la *Viața Basarabiei*, *Adam*, *Adevărul literar și artistic*, *Iașul*, *Jurnalul literar*.

„Tăria celor de o vârstă cu mine stă în conștiința dezastrului iremediabil, a relativității și omenescului oricărei întreprinderi, în certitudinea universalei incertitudini și a ridicolului oricărui elixir formulat— toate formulele trebuie ca șerpilor să năpârlească— în, mai ales, singura morală și religie a poemului”. Poemul se cade să fie „lubrit”. Critica e probabilă. „N'am iubit niciodată batjocorirea. Lucrurilor care scapă înțelegerii mele, le-am dat târcoale cu teamă, cu un ochiu străduit să prindă o mișcare neprevăzută, o tresărire în somn revelatoare”. În acest din urmă punct, care nu e decât „savurarea” lui Ion Pillat, stă mentalitatea mai mult decât Estetica lui Ilarie Voronca, precum și a multor poeți. El pronunță cuvântul „poem” sugându-și buzele de voluptate ca și când ar fi mușcat dintr'o pierică și nu se înfățișa criticului de cât pentru a avea un complice al vișului său, refuzându-se oricărei idei de ierarhie, încredințat în fond de realitatea poeziei sale. Judecata negativă a criticului nu este pentru acești poeți decât o neînțelegere, o lipsă de simpatie, iar Camil Baltazar crede că exercițiul comprehensiunii este „congenital interzis oricărui critic”. Ilarie Voronca se străduia doar să câștige simpatia, bunăvoința criticului („și ce simpatie ar fi posibilă fără bunăvoință?”). O astfel de concepție duce la valabilitatea absolută a oricărei acțiuni în vederea poeziei, la anularea criticii și la exercitarea unui adevărat despotism al versificatorului cel mai neînsemnat asupra simțului nostru de valoare, care se și exercită de câțiva ani de către tineri, prin asocierea teamei „iubirii” și „savurării” și printr'o campanie susținută împotriva criticii.

Sforțarea pe care o face poezia ardeleană actuală de a se elibera de didacticismul coșbucian și a fi contemporană cu toate problemele europene ale lirice este învederată. Tinerii poeți transilvăni de origină rurală prin definiție, citeșc pe Baude-laire, pe Paul Valéry, se lasă înrăuși de Argezi, ba chiar de Ion Barbu cu efect uneori dăunător. Preferința e mai mare pentru Aron Cotruș, Lucian Blaga, apropiați sufletește de ei, unul prin dinamismul lui, celălalt prin panism. Ardeleanul tânăr, deși a renunțat prin împrejurările politice la messianism, și s'a hotărât să dea drumul unui lirism pur rămâne pe un teritoriu psihic definit. Priveliștea silvestră ardeleană, vechimea etnică, sănătatea rasială conduc la o poezie a vigoarei aspre, a stăpânirii pământului. Tinerii poeți sunt niște *Ioni* ai lui Rebreanu, în stare prin cultură de un concept al cosmicului, oratori lirici, ca Withman și Esenin, ai vitalității. De unde în genere un refuz de a se constrânge în versificația clasică, abundența și chiar prolixitatea.

Emil Giurgiuca (n. la Diviciorii Mari, jud. Someș, în 1906) traduce panismul lui Blaga în stil clasicizant și uneori trudit, rău influențat de Ion Barbu, presărat în maniera Ciurezu cu supărătoare culori dialectale (*căpăi*, *a țingăli*, *tătăișe*, *burz*, *strămătură*, *pătrărită*, *druște*, *bărnaci*, *bruji*, *ceglău*). Dar câteodată bucuria de a trăi, sentimentul lanului, ia proporția unui panism gigantic, jovial (*Anotimpuri*. Sighișoara, Colecția „Abecedar”, 1938):

Înfig într'un snop galben
Plesnit de soare 'n umere
cu bice

Ștefan Popescu (*Poeme*. Sighișoara. Colecția „Abecedar” 1939) este un withmanian care însă nu glorifică marile energii colonizatoare, continentale și cetățile, ci ca adevărat autohton rural și arhaic se întreabă cu simplitate asupra cauzei finale:

Mergem.
Mergem către unde?
Mergem către cine?
Unii spun că mergem către Tine.

Ale cui sunt stelele?
Care sunt stelele lor,
Care sunt stelele oamenilor?
Iată, Doamne, întrebări pe care Ți le pun,
întrebări la care eu nu știu răspunde,
întrebări la care nici Tu nu știi să răspunzi.

sau face elogiul măreției inerte cu naivități de *Laus creaturarum*:

Încerc bucuria pomilor
care nu citeșc și nu se plimbă;
a ape
care nu vorbește și nu procrează;
a pietrei
care știe numai să fie și să stea,
care nu plânge și nici nu oftează,
care nu se miră și pe care nimeni și nimic n'o împiedică
toate să le primească
ori să le creadă.

În versurile lui I. O. Suceveanu (*De pe dealuri uitate*, Mediaș, „Darul”, 1937) e de reținut această gustoasă invectivă „ca prin Țara Oașului”:

Tune nevoia 'n foalele lui Hălălău,

Mă culc în ierbi de smâlț
sub cocostârci de spîce
Seninul fulgure pe pleoapa mea.

Strâng brațele 'ntre vrejuri pe pământ,
Să nu le mai pot descâlci din flori,

Pe umere-mi cresc tufe de cicori—
Pământul cald mă soarbe ca pe-un vânt.

Furnicile mă cară 'n iarbă, strămătură.
Sunt ca un trunchiu de pom căzut de mult—
Urzind pe ochiu un cer păios de bură

De m'aș scula ar fi un lan enorm,
Un dâmb de ierburi începând să umble,

Dar tot văzduhu-mi sfarmă greu pe tample
Cântecul surd: s'adorm, s'adorm, s'adorm.

Grigore Popa este „cel dintău poet din satul” său (*Cartea anilor tineri*. Sighișoara. Colecția „Abecedar”, 1939) și cântă, superficial înrăurit de Lucian Blaga, pe Decebal, muntele, pădurea (sora mea pădurea), pe mama, pe tata, fundamentalele aspecte ale naturii, cu o deosebită religie în fața marilor forțe vegetale:

Cântau ierburile sure ca liane, a netrăire,
In amurgul mort de flăcări și prăpăstii de lumini,
Iar pădurile din creșteruera vânt de pietre
Spre stihile vrăjmașe șerpilor ascunși în spini.
Volbura din ierburi curmă liniștea fugită 'n piatră,
Limbile 'nspicate alungă prin otrăvuri verzi blestemul ierburilor, din cari latră
Vulpea de rugină cerul.

Pietrele pocneau de pară și prin fum de mătrăgună
Lung se vălurea sub ceruri vâlvății de rotoagoale,
Semnele cădeau din ușă, vestind anotimp de boale...
Și sfârșitul scris în semne... iarba nu cânta a bună...

Ștefan Popescu (*Poeme*. Sighișoara. Colecția „Abecedar” 1939) este un withmanian care însă nu glorifică marile energii colonizatoare, continentale și cetățile, ci ca adevărat autohton rural și arhaic se întreabă cu simplitate asupra cauzei finale:

Mergem.
Mergem către unde?
Mergem către cine?
Unii spun că mergem către Tine.

Ale cui sunt stelele?
Care sunt stelele lor,
Care sunt stelele oamenilor?

Iată, Doamne, întrebări pe care Ți le pun,
întrebări la care eu nu știu răspunde,
întrebări la care nici Tu nu știi să răspunzi.

sau face elogiul măreției inerte cu naivități de *Laus creaturarum*:

Încerc bucuria pomilor
care nu citeșc și nu se plimbă;
a ape
care nu vorbește și nu procrează;
a pietrei
care știe numai să fie și să stea,
care nu plânge și nici nu oftează,
care nu se miră și pe care nimeni și nimic n'o împiedică
toate să le primească
ori să le creadă.

În versurile lui I. O. Suceveanu (*De pe dealuri uitate*, Mediaș, „Darul”, 1937) e de reținut această gustoasă invectivă „ca prin Țara Oașului”:

Tune nevoia 'n foalele lui Hălălău,

Că doar nu i-om da-o pe Măria noastră...?
Le are zece valuri de giolgiu în fereastă,
Mai are două ghibolije ș'un ghițel.
Ș'o sută de chindeauă pe pășel

Șă locuri câte?
Nici noră la șchiopoaia cum își spui
— Calca-i-ar tântălău —
Măria noastră n-o hi boreasa orășcui...
Dăr sânt în sat destule slute.
De n'om putea-o face boltă-șumă
Mai ghini să ste acas cum-i
Că n'are hibă nici betegaș nu-i.

George Fonea (*Intoarce în vreme*. Sibiu, „Thesis”, 1935) înalță un *Cântec oltenesc*:

Lunii, care se rotunjește acum în apele Jiului,
I-am închinat poeme cu haiduci
Ce putrezesc de mult sub strâmbe cruci
Pe unde va în hora pustiuului
Și tăcerilor din câmpurile oltene

Ce dănuie 'n mine ca o religie nouă
Le-am sorbit bucuriile cu mâinile amândouă
Din știubeie strălîmpezi și nepământene.

Tudore, te-am căutat aseară prin Vladimiri
Descântau bătrânele în pragul porților
Și bănuiam că poate chiamă sufletul morților
Dacă îți spune cineva că am venit să nu te miri.

C. Argintaru (*Agonia Soarelui*, Cluj. 1933 ed. III) e panteist ca Blaga dar impetuos ca Aron Cotruș. Din lirica lui fără personalitate puternică s'ar putea aminti *Vin Țăganii* și această autobiografie plină de dialectalime (*Copilaria mea*):

Pe unde 'mpopistratul strugurilor
coace plaiul
și pitpălăcii cântă prin toariștile de mei,
iar rugilor pe câmp le strălucesc murele—ochi de luceferi;
pe unde femeile 'nălbesc la țupuroaie pânze de in și ielele joacă la ierugă Rustemul cu mâinile 'n șolduri:
pe unde Muma Ploilor stă ascunsă 'n zăvoi
așteptând să treacă bușnea-gul de căldură
ca să umfle apele 'n ududoii.
Iar cârțițele să facă pe rătate asupra cauzei finale:

mușuroaie pe răzoare;
pe unde moș Scoașă, în toflogi,
poartă pe umerii gârbovi desagii plini cu roada câmpului,
și mânzații își frâng coarneau în păduci brăniște,
iar gușterii nu mai au astâm-păr prin tufe de vie—
prin aceste locuri îmi caut copilăria
trăită pe deșelatul murgului și tinerețea rămasă prin araciile viilor,
alintă ca drevele de smeu pe vârful unui mlin.

Ion [Sofia] Manolescu, elegiac confesional abia conștrâns de atmosfera dela unu (*Odihna neagră*. Buc., unu, 1936), franc bacovian într'o versificație mai plină în *Muntele ascuns* (Vălenii-de-munte, „Frize”, 1938) cântând ftizia, livada roasă de ploii, moartea în mahala, liniștea grea. O strofă notabilă:

Nu știu, tristețea sau poate cănele,
Mi-a mușcat inima și mi-a lins mâinele.
Versul meu se vroia rar și frumos —
Așa cum stau caisele pe jos.

În poeziile mai recente publicate în *Jurnalul literar* se conturează un intimism al prieteniei înrudit cu acela al lui Ștefan Baciu și care pare a fi nota distinctivă a grupului „Frize”.

G. Calinescu

Războiul

in recapitulări săptămânale

Joi, 12 Octombrie. Primul ministru britanic vorbește în Camera Comunelor: nu se renunță la metoda negocierilor dar se subliniază încăodată voința de a continua războiul până la capăt, dacă împrejurările vor impune-o. D. Saracioglu n'a plecat totuși dela Moscova. Din sursă italiană se afirmă că negocierile s'ar apropia de sfârșit și că Turcia ar fi căzut de acord ca prin Dardanele să nu mai permită trecerea niciunui vas de război din Mediterana în Marea Neagră. Statele-Unitate au intervenit în Moscova în favoarea Finlandei. Gestul produce o bună impresie. Suptuși danezi din alte țări au primit ordinul să se înapoieze urgent în patrie. Finlanda a chemat sub drapel 100.000 rezerviști. Are 4 milioane de locuitori. După presa elvețiană pierderile germane în Polonia ar fi următoarele: 91.278 morți; 148.355 răniți; 190 tancuri distruse; 361 deteriorate; 89 avioane de vânătoare doborâte; idem 261 avioane ușoare de bombardament; 107 avioane grele de bombardament; 9 avioane de recunoaștere. Petrolul din regiunea ocupată de Ruși în Polonia e dat spre exploatare Germanilor. Pe frontul de Vest atacuri de o parte și de alta de proporții obișnuite, adică foarte reduse.

Vineri, 13 Octombrie. Francezii distrug cu dinamita un pod principal de peste Rin. Asta arată că sunt te-

meri de ofensivă germană în toată regula. Finlandezii anunță că pot mobiliza patru sute de mii de oameni. Suedia se pregătește să evacueze 20 de orașe. Se anunță o conferință la Stockholm, care să reunască statele nordice cu Finlanda. Luptă navală: trei submarine germane se pare că au fost sigur scufundate. Se fac arestări de autonomiști în Alsacia și Lorena.

Sâmbătă, 14 Octombrie. Delegația finlandeză a părăsit Moscova. Rușii ar cere vreo trei insule spre a le fortifica, o bază navală într'unul din porturile sudice, demilitarizarea și controlarea de către ei a insulei Aaland și, în sfârșit, pact de asistență mutuală. În Finlanda se spune că propunerile nu sunt întrutotul inacceptabile, dar că guvernul e hotărât să nu aducă nicio atingere suveranității, integrității și independenței statului. Se svonește că s'ar pregăti o vizită a cancelarului Hitler la Roma. Marina britanică are o mare pierdere: un cruciător de 30 tone, cu 1200 marinari pe bord e scufundat de Germani. 424 de supraviețuitori. Germanii evacuează localitățile de pe malul Rinului și Mosellei. Fostul cancelar Schuschnigg se află în primejdie: se stinge încetul cu încetul undeva. Pe frontul apusean ploile continuă. Soldații au fost echipați cu galoși. La Moscova a sosit o delegație diplomatică ungară.

Duminică, 15 Octombrie. Președintele Finlandei declară într'un interview: „Sperăm că Rusia va respecta pactul de neagresiune pe care ea l-a încheiat cu noi în 1932 și pe care ea l-a amintit de mai multe ori în cursul conferințelor internaționale“. Știri contradictorii cu privire la negocierile d-lui Saracioglu la Moscova. Un prim detașament naval rus a sosit în portul eston Paldiski. O escadră de 11 vase de război, tot rus, a ancorat la Tallinn, capitala Estoniei. Flota de război turcă se concentrează în Dardanele, în fața portului Kuni Kalese. Un avion necunoscut a sburat deasupra Berlinului. „Timp ploios și cețos. Zi fără mare activitate pe front“, anunță comunicatul francez. Se semnalează totuși că Germanii fac pregătiri mari pentru o ofensivă de mari proporții. Cu ocazia Ramadanului, Regele Faruk a rugat pe Allah să readucă pacea.

Luni, 16 Octombrie. Ofensivă germană așteptată se produce. „Germanii au deslănțuit, — spune comunicatul francez, — luni dimineața un atac sprijinit de artilerie imediat la Est de Mosella pe un front de aproximativ șase km. Ei au ocupat înălțimile dela Schesberg... Luat sub focurile noastre, atacul inamic s'a oprit, ba chiar a trebuit să se retragă la Nord de Apach, unde reușise la un moment dat să pătrundă“.

„La Vest am reocupat pozițiile noastre“, cam așa anunță comunicatul german. Totuși agenția „Reuter“ afirmă că luptele ar fi fost foarte crâncene și că Germanii ar fi avut 500-1000 morți. Un atac al aviației germane se produce asupra a trei vase de război britanice: vreo 35 de victime, dar fără pagube serioase pentru vase. Un alt atac aerian s'a dat asupra coastelor Scoției: artileria anti-aeriană engleză a doborât trei avioane germane. Trupele lituane au început ocuparea orașului Vilna.

Marti, 17 Octombrie. D. Saracioglu va părăsi Moscova la miezul nopții. Negocierile, după 23 zile, n'au ajuns la un rezultat precis. După ce va expune situația la Ankara, ele ar putea fi reluate. Finlandezii întăresc pregătirile de război. Un mesager al cancelarului Hitler a plecat ieri cu avionul și a fost imediat primit de d. Stalin. Vilna va deveni capitala Lituaniei. Noul președinte al republicii polone e bolnav de pleurezie.

Miercuri, 18 Octombrie. Se comentează atacul german dat la Vest. Se vorbește de 6000-7000 morți. Președintele Poloniei își desemnează urmaș generalul Sosnovski. La Oslo s'a întrunit conferința statelor nordice. Un mesaj de simpatie dela Roosevelt. Prezidează Regele Suediei. Are 81 de ani. Eri a jucat tenis.

H. Sanielevici

Urmare din pag. 1

In aceste simple afirmații, se poate întrezări viitoarea direcție a spiritului lui H. Sanielevici. Primite cu ironie, sau cu un scepticism general, cercetările antropologice următoare, deși greu de asimilat chiar pentru intelectual, nu pot însă să nu-l surprindă prin siguranța spiritului de sistem, agilitatea orientării și mai ales prin erudiția care le secondează. Nenumărate cunoștințe de geologie, biologie, anatomie, fiziologie, paleontologie, botanică, zoologie, preistorie, medicină vin să susțină teoriile sale: a nașterii omului, a împărțirii raselor Europene sau a aparatului masticator, ca chee pentru descifrarea vieții mamiferelor și a oamenilor fosile, descoperire mărturisită drept „genială“, pentru a nu cita decât pe cele mai importante.

Adevărurile descoperite cu ajutorul acestui impresionant aparat științific, ca să întrebuițăm expresia unui recenzent, sunt strigate „la colțul străzii“, „Geniul“ său, după o proprie mărturisire, nu cunoaște modestia. Savanții cu renume european sunt tratați drept „tinichigii“ sau „samarii“. Este totuși în această stranie atitudine de auto-estimare ceva impresionant, alături de ridicol.

Enciclopedist evident, cu o solidă pregătire filosofică, (studiul asupra „Sărmanului Dionis“ este edificator) bine informat în toate literaturile europene, sociolog de predicție, viu dialectician, spirit asociativ (asociațiile devin la H. Sanielevici o adevărată artă; cităm: „Dela critica, literară la biologia mamiferelor“) ineztrat cu spirit critic nativ, H. Sanielevici n'a putut deveni totuși un serios critic literar din două probabile motive, deși profunda pregătire în această direcție ni se înțâșează clar:

1. Lui H. Sanielevici i-a lipsit înțelegerea estetică a operei de artă. Formula „artă pentru artă“ n'avea sens pentru el.

„D. Sanielevici nu privește arta decât ca pe un produs al psihologiei și luptelor de clasă și n'o studiază decât în cauzele și efectele ei sociale: arta în sine nu-l interesează“ (Lovinescu).

Principiile sale au putut să intereseze un partid politic, o doctrină socială, nu și pe scriitori. Deși a pretins „a fi imprimat o directivă literaturii românești“, nici un scriitor n'a compus după directivele etice ale d-lui Sanielevici.

2. Criticul are un „temperament de misionar laic“. E un spirit pasionat, sentimental, decepționabil, violent și „furiș“ în manifestare. N'are niciuna din calitățile criticului obiectiv, impermeabil spiritului de sistem. Intre

Maiorescu și H. Sanielevici, distanța este enormă. Capitolele „Poporanismului reacționar“ sunt polemici violente, care pot să atragă atenția în momentul când se bucură de actualitate. Mai târziu, devin anacronice, mai ales când autorul își schimbă opiniile... Atenția cititorului va fi atrasă cu greutate de niște violențe, pentru el fără obiect.

Astfel prezentându-se, H. Sanielevici lasă el literaturii critice românești, aspecte și fragmente viabile? Intrebarea e legitimă. Anumite studii („Sărmanul Dionis“) nu pot fi trecute cu vederea. Enciclopedismul și erudiția rămân, măcar în sine, deși au pierdut sau își pierd treptat obiectul, iar eleganta prozei sale științifice — nu polemice —, remarcată și apreciată de contemporani, atrage atenția și astăzi.

Ne apare ca partea cea mai rezistentă din opera unui critic, care pledând pentru tendenționism artistic, într'o epocă de prefaceri, în care nu putea să aibă decât un răsunet trecător, își lasă în literatura critică românească o modestă, dar interesantă carte de vizită.

A. Marino

Nu marile reviste literare (înțelegând prin „mari reviste“ pe acele cu program estetic înalt, scrise de scriitori) formează conștiința literară a publicului, ci revistele mărunte speciale, provinciale, profesionale. Cine a răsfodit des astfel de publicații a putut observa că ele au o optică a lor, nu numai opusă dar organizată în rezistență la punctul de vedere al criticii strict literare. Care e cauza, dacă e bine, ori rău, acestea sunt chestiuni ce nu ne interesează deocamdată. Voim, numai, din când în când, să informăm obiectiv, istoricește, pe scriitorii asupra mentalității publice.

Școala și viața, revista a-sociației generale a învățătorilor din România e o bună publicație de specialitate. Din când în când ea dă și îndrumări literare de pildă:

In nr. 7—8, anul IX, Aprilie, Mai 1939, d. Mircea Ispir ocupându-se de B. Iordan (în legătură cu romanul acestuia *Seria Marga Munteanu*) constată că ne aflăm în fața „unuia dintre frunțașii generației tinere“, despre a căruia „definitivă... consacrare în literatură“ nu se mai îndoiește. Promite chiar un studiu „Pedagogia în opera lui B. Iordan“. Despre *Poeme ce vin și haiduci* de I. D. Pietrari (Buc., Cugetarea, 1939), observă că e „una dintre acele cărți care-și mustesc între filele rodului unui talent în plină ascensiune... o carte suavă, priticind rime noi în versificația românească, cu limbaj îndrăzneț și colțuros ca stâncă, tăiat din aschia de cremene călcată de ciute și fuioare de-ale văzduhului...“

In nr. 9 (Iunie 1939) un d. I. A. se ocupă de d. Nichifor Crainic, pe care-l socotește drept „unul dintre cei mai substanțiali și originali poeți ai neamului nostru...“

„Integrat definitiv și fidel în destinul istoric al acestui neam, simți că orice cuvânt al acestui mag al neamului este adevăr pur, ce nu cunoaște pată și nici durere. Fixat puternic pe linia lui Bălcescu, Eminescu, Coșbuc, Goga, N. Crainic păzește sigur de el și de destinul neamului său“.

Dl. I. Constantinescu recenzează *Convorbirile literare*

pe Febr., Martie, Aprilie 1939 și remarcă studiul d-lui Toroupiu despre Duiliu Zamfirescu, scris — zice — „într'un stil care denotă atât pe critic, cât mai ales pe literat“.

In *Universul* timp de o săptămână s'a repetat aproape zilnic acest anunț:

„In numărul 39, de Sâmbătă, 30 Septembrie, al revistei „Universul literar“, d. Victor Popescu, autorul volumului de tineresc și entuziast succes „Biserica neagră“ publică admirabila navelă „Straniu“, cuceritoare prin lirismul fin și prin calitatea temei tratate“.

Intr'adevăr straniu! Conducătorul de fapt al publicației își declară navela „admirabilă“, „cuceritoare“. Iată un fel al tinerilor de a se înstrăina cu totul de problema esențială a artei. Intrebarea fundamentală pe care trebuie să și-o pună un autor este aceasta: am oare într'adevăr puterea de a crea? Ca să aibă răspuns la ea, el se cade să apeleze la acele puține conștiințe în care are încredere și care totdeodată reprezintă nivelul cel mai înalt al înțelegerii unei epoci. A-ți face singur reclamă americană este inutil.

O amuzantă verificare de noțiuni istorice (fără niciun fel de concluzii estetice firește) se poate face în *Senior de ceașcă*, poezia d-lui Eugen Jebeleanu din *Intimi sub săbit*: In evul sur (Domn Dagobert), Lucea un principe incert; Cu ochi de ape și victorii, Calm brațu'n sold, în unghiu de glorie.

Treaz, părul fân de stete mușcă La cizme, de cocoși albi crește, (Zăresc din turn sărind neveste, Să moară lângă piept și pușcă).

Dagobert I domnește în Franța, după ce mai înainte fusese rege al Austriei, între 622 și 638. Dagobert III moare în 715. Deci „evul sur“ e înainte de anul 1000. Soldați cu „cizme“ pe vremea aceea? Hm! Cam ciudat! Și încă și cu „pușcă“. Apoi praful de pușcă a fost folosit în Europa pentru prima oară

în armamentul la 1346, în bătălia dela Crécy, unde Englezii luptând împotriva lui Philippe de Valois aduseră niște mici puști cu gloanțe. Insa arma aceasta era rară, neperfecționată, și multă vreme nevestele nu avură plăcerea să moară la pieptul soldaților cu puști.

Un cititor, d. Ilie A. Munteanu din Tighina, ne trimite niște poezii patriotice, (cu rugămintea de a le publica) căroră le-ar trebui o haină artistică mai îndemânatecă spre a fi sugestive. Dar cel puțin decât poezii rele cu simțire perversă, mai bine o bună simțire în orice haină. Poezia nu rezistă, ce-i dreptul, dar ne rămâne un bun Român. Iată o strofă:

Sunt Român și pentru țară vreau să mor cu drag oricând, Națiunea mea divină este tot ce am în gând; Pentru ea trăiesc, s'o apar, pentru ea aș vrea să mor, Axa vieții mele este: Țară, Rege, Tricolor!

Ediția poeziilor lui Eminescu îngrijită de d. Perpersicus este bună și tipărită, cum e, în condiții tehnice superbe, o bucurie pentru ochi. Recomandăm călduros tuturor celor în stare să cheltuiască bani pentru cărți să nu se lipsească de ea. D. Perpersicus însă nu este colegial cu noi, iar noi nu putem să nu pretrecem puțin (în scopul superior al îmbălbării moravurilor) relevând, în rate, această necolegialitate. Orice idee de meschinărie din parte-ne trebuie înlăturată, ca nepotrivindu-se cu firea noastră. Cât suntem de sinceri, se va vedea. Discuția nu e în legătură cu ediția, care este bună, și nu interesează decât pe puținii specialiști. Noi am făcut înșine o mică ediție populară, pe care în activitatea noastră o notăm cu zero. Dacă noi spunem asta, înseamnă că orice posibilitate de introducere a vreunei secrete indispoziții (presupunere absurdă, dar în România foarte currentă) se înlătură. Mălițiole noastre sunt prietenești, joiale, fără scopul de a pă-

gubi operei în sine, care e bună. E și o considerație filosofică la mijloc. Edițiile sunt folositoare progresului unei culturi, dar dau puține satisfacții unui om care vrea să creeze. Este bine să facă ediții cine nu-și poate folosi vremea în mod mai subtil, cine, harnic și iubitor de literatură, voiește să contribuie măcar pe această cale mai modestă deși ingrată. Ba mai mult. Restrângerea activității spiritului și a aspirațiilor e binefăcătoare, căci cu cât centrii superioare sunt mai puțin stânjenite de idei cu atât ochii trebuitori în aceste operații sunt mai vii. Edițiile au nevoie de un fel de *ronds-de-cuir* ai marii culturi, termen în care nu vârim nimic peiorativ. Noi, personal, foarte ordonați și atenți, nu suntem totuși în stare de a face ediții pe mari proporții, neajutându-ne ochii, amezându-ne multe corecturi. Greșelile de tipar ne pândesc. Un editor trebuie să fie însă și un corector superior. Lui Botez i-au scăpat o mulțime de erori de tipar, d-lui Perpersicus, foarte atent, câteva (foarte neînsemnate: anche a più, p. XXXIII; negr p. 66; de-atăta ori, p. 190; Lângă, p. 231). Unele pot fi numai ortografieri proprii. Totuși izvorând p. izvorând, cunoscând pe editor, credem că e de atribuit tiparului. De aceea noi am refuzat să facem ediții oricâte ori ni s'a propus. Am făcut numai una, pe spațiu îngust, a poeziilor lui Eminescu, în scopul de a stabili niște principii. Scopul ei a fost atins din plin și atât e deal. Inlăturând vreo cinci greșeli de tipar și poate o eroare a noastră, am putea afirma că ne-am stabilit un text definitiv, căruia am putea să-i spunem critic, fiindcă a urmat un criteriu. Noi însă nu înținem nici la asta. Ibrăileanu a fost înlocuit prin Botez, Botez prin edițiile noi, edițiile noi vor fi fatal înlocuite prin altele. Nu e nimic definitiv aici. Mutarea unor virgule, discuția în jurul lui *grier*, *greer* vor determina pe alții ajutați de editori să facă infinite ediții. Nicio ediție n'a rămas. Cu atât mai mare e meritul edi-

torului. Lucrul îmbucurător este că se găsec entuziasme în această direcție ingrată. Chiar inimizția aci, dacă duce la faptă, e meritorie și dacă am dovedit că d. Perpersicus ne este inamic, i-am arătat o notă pozitivă. Științificește este valabilă *mergearea către adevăr* nu opririle și oricine a contribuit la mergeare are un merit. Să nu-și închipue cineva că noi umblăm cu scepticisme să bagatelizăm întreprinderea d-lui Perpersicus. Absolut de loc. Nu consiliem să-și lege soarta de o ediție cine nu are pregătirea sufletească de a se mărgini. Dar când cineva are asemenea pregătire, lucrul lui e bun chiar dacă ar fi depășit. Munca lui e condiția înșăși a progresului și noi avem nevoie acum și de astfel de entuziasme, după o epocă de esseistică facilă. Tot ce va urma dar pe această temă nu pune în legătură valoarea generală a ediției, ci încadrarea editorului în spiritul unei clase de muncitori intelectuali, care e necesar să devină din ce în ce mai blândă în moravuri, mai puțin unsă de miere de Ibla, amestecată cu ace de viespi.

Prin urmare. La p. 311 d. P. își pierde vremea și hărtia, dovedind că *La o mamă* nu e de Eminescu, așa cum a crezut d. Iorga (larg și inutile citate) ci de V. Alecsandri. Apoi adaugă că „aceiași greșită atribuire“ o face și G. Călinescu în *Opera*, III, pp. 314-15. Sensul general pe care vrea să-l scoată necolegialul d. P. (aci și în o mulțime de astfel de insinuante note) este că noi facem erori peste erori, pe care vine d-sa acum să le pună la punct. Chestia e un fleac. Nu e vorba de „aceiași greșită atribuire în N. Iorga... și G. Călinescu“ ci de o atribuire „după“ d. Iorga. Imediat în *Adevărul literar* din 13 Noiembrie 1935 am arătat că această atribuire nu mai poate fi împărțită de noi iar în *Opera*, V, p. 383 am făcut din nou rectificarea. Cele 20 de rânduri, care costă atâtea parale, n'au deci niciun obiect.

In *Introducere* d. P. dă câteva pilde de erori din *Conv. lit.* care „au împietrit în fildeşul versurilor de-a-lungul tuturor edițiilor“. Înțelesul e că emendarea o face abia acum d. P. Inșă „clară ca o rouă“ în loc de „clară ca o rosă“ e admis chiar de ediția Scurtu, necum de celelalte. *A statelor greoaie cără* (cără) în loc de *A statelor greoaie, cari* e observat de Botez. Este însă una gravă în *Floare albastră*:

Acolo'n ochi de pădure Lângă bolta cea senină Și sub trestia cea lină Vom șede în foi de mure

„cu intervertirea versurilor 2 și 3.“ D. P. ne trimite discret la note (cine le găsește?) și la p. 341 aflăm că Bogdan-Duică transcrie

Acolo'n ochi de pădure Lângă trestia cea lină Și sub bolta cea senină Vom șede în foi de mure

în vreme ce noi în ediția noastră publicăm textul din *Convorbiri* și în notă zicem: „firc ar fi... Lângă trestia cea lină. Și sub bolta cea senină“. D. P. adaugă cu multă umoare: „De bună seamă că trebuie să ne raliem rectificării lui Bogdan-Duică“. Ce vorbă e asta? Neavând alt document noi n'am putut reproduce decât strofa din *Convorbiri*. Nota noastră arată că nu ni se pare „fircască“. După planul ediției, cititorul e lăsat să aleagă, problema fiind irezolvabilă. Noi nu ne deosebim de Bogdan-Duică, numai prezentăm datele altfel. Ce rost are deci lungul proces al *Convorbirilor* din introducere când e vorba de lucruri depășite și ce rost lunga dizertație insidioasă dela p. 341, când un scurt aparat critic cu toate variantele ar fi economisit hărtia?

Am spus că ediția e bună, înțelegând textul, dar ce risipă de pagini face d. P. și ce stil gazetăresc! Unde a văzut d-sa note așa de lăbărtate, fără niciun folos practic? Toată pagina 312 e folosită spre a ne dovedi că *Inger de pază* face parte din *Geniu Pustiu* (fără nicio re-

ferință), în acest stil de drum lung:

„Am amintit mai sus de *Geniu Pustiu* și de data, mărturisită de Eminescu, când începe să-l scrie. De data aceasta se leagă și *intâia formă a poeziei de față*. Se cunoaște acțiunea romanului în prima lui parte“. Tocmai fiindcă se cunoaște de P. o povestește cu largi citate. Abia apoi reproduce poezia cu ortografia de acolo.

Nu știu dacă în *Opera* m'am oprit la această chestie. Nu caut, fiindcă nu-i nicio ispravă. Botez amintește faptul la p. 291. Noi în mica ediție scriem: „Și *Inger de pază* fusese introdus de poet în: *Geniu pustiu* (p. 76), ceea ce nu înseamnă numaidecât că fusese compus pentru roman“. Cine citește notele are un interes științific pentru Eminescu. Acela posedă și *Geniu pustiu*. El deschide volumul la pagina respectivă (unde e amintit cazul) și se dispensează de atâtea vorbă.

Ce rost are pe aproape două pagini (358-60) extrasele din articolul lui Gellianu (Anghel Demetrescu), în substața lui cunoscut, în același stil de drum lung?

„Am amintit în două rânduri, până acum de studiul lui etc. etc.“

Se citează larg. Apoi: „Comentariile — le lasăm fiecăruia, în raport cu temperamentul său“.

Asta e gazetărie. Nu e în programul unei ediții să facă astfel de excursuri.

Dar ar fi, încăodată, o greșală ca atât cititorul cât și d. P. să înțelegă discuția în afara planului civilizat pe care vrem s'o situăm. Cititorul are trebuință de un text bun și al d-lui P. este excelent. Plusul nu-l poate supăra. Condiția e ca acest plus să nu fie fals, ceea ce nu-i cazul. Cât despre specialist pentru el nu există o singură ediție, el se adresează la toate. Azi când cel din urmă suficient își dă părerea despre ediții, spunând enormități, va conveni și d. P. că opiniile unui priecut în materie sunt mai interesante. Plăcerea de a cădea în extravaganță și nedreptăți n'o vom face ni-mănu!

Prostologhicon

OCULTISM

Zodia Scorpiei

24 Octombrie—21 Noembrie st. n.

La data stilului vechi se vor adăuga 13 zile

Născuții sub Zodia Scorpiei sunt violenți, autoritari, răzbnători, ambițioși. Ei pot fi naturali excelenți apărându-și prietenii cu înfocare, protejând pe cel slab, violentând pe autorul unei nedreptăți; dar dacă au un fond rău, sunt de temut. În genere ei au puțină sensibilitate, mult sânge rece, în minte răul ce li se face și sunt neînduplecați în răzbnări.

Viața va fi schimbătoare. Scorpia aduce bogății unori din surse neașteptate și mai ales în a doua jumătate a vieții. Familia va fi numeroasă, și sunt de prevăzut multe călătorii.

Horoscop săptămânal

22—28 Octombrie st. n.

- 22 Octombrie Lipsă de voință și inițiativă. Viață supusă evenimentelor.
23 „ Fire întreprinzătoare. Izbânzi parțiale.
24 „ Curaj. Primejdii de a cauza altora loviri și accidente periculoase.
25 „ Măsură în îndrăsneală. Simț neted de ceea ce trebuie întreprins. Izbândă.
26 „ Caracter nedecis. Lipsă de mijloace de apărare contra încercărilor vieții.
27 „ Indrăsneală nebună. Izbânzi artificiale, neconsistente.
28 „ Întreprinderi pașnice și obstinate. Izbânzi încete dar sigure.

Nostradamus

Bărăgan

Bărăgan, presărat cu sate fărâ nomă, Dunărea te scaldă, Noaptea ești călcat de trenuri personale, Care trec prin miriștile tale

Bărăgan, din care Bucureștii au purces, Așternut peste mai mult de o isprăvnicie, Toate casele din ele strânse într'un cules, Nu se potrivește la chip și sumeție, Cu ce-au odrăslit cătunurile rare, Care-au fost aduse acolo tot de trenul personal, La fereastra căruia priveam încrucșarea, Cu mărfa care defila printre hambare.

Bărăgan, lipsit de blocuri colțurate, Bucureștii, în care buruiana nu mai vrea să crească pe maidane, Cine nu vă știe, Ar putea să fie amăgit de fumurile răslirite, Ale trenului fugit dintre peroane.

E. D. Nedelcu

M. I. Lermontov

(125 ani dela nașterea lui)

Urmare din pag. 1
lută, dacă chiar are o voință puternică și e desamăgit de orice? Răspunsul e—nu! Singurătatea completă nu există. Iar dragostea poate înnoi orice suflet întunecat, răzvrătit. „Demonul“ a captivat pe toți cu atmosfera lui. Poemul acesta care a oglindit toată tinerețea lui: Lermontov, nu putea să nu fie simpatic și generației de atunci, care se entuziasma de aceleași idealuri. Creând „Demonul“, Lermontov vorbea nu numai în numele lui, ci fără să știe, în numele multora. Generația aceasta a trăit într'o epocă de tranziție, când vechea privire sentimentală asupra vieții a încetat să mai satisfacă suferințele tinere. Evenimentele din Europa au stărnit în mintea lor o serie întreagă de probleme nouă. Noul „romantism“ european urma să susțină aspirații nedesluite către ceva mai bun, mai înalt. E adevărat, că poezia lui Lermontov era mai puțin plastică, mai puțin obiectivă ca aceea a lui Pușkin; mai puțin morală ca a lui Jukovski; mai puțin profundă ca a lui Baratanski; mai puțin optimistă ca a lui Iazakov—toțuși poezia lui Lermontov era mai simpită de generația tânără, ea purta în sine mai mult îndemn către activitate, mai mult impuls pentru pășirea înainte. Ea conținea o ardoare tinerească, o putere vie, un suflet care se avântă înainte, un sânge fierbinte care clocoțește—ceace lipsa generației mai bătrâne. Solidaritatea lui Lermontov cu generația timpului său, a făcut din poezia lui o putere progresistă. Poezia lui refuză oamenilor odihna sufletului și a minții pe laurii prezentului—li împinge înainte, tot înainte, spre meleaguri necu-

D. Vetrov

BIOGRAFIA

OSCAR WILDE

Fiu al lui William Robert Wilde, oculist și ontologist, și al Janei Francesca Elgee, poetă și pamfletară, Oscar Fingal O'Flahertie Wills Wilde s'a născut în Dublin, la 16 Oct. 1854.

Descendent al unei familii nobile, nobilă prin sânge și nobilă prin spirit, Oscar de mic începe să dea dovezi de o rară deșteptăciune. Anul 1877 constituie un pas pentru Oscar în evoluția sa spre frumos. Călătorește în Grecia împreună cu societatea care întovărășea pe J. P. Mahaffy. Roadele se arată în curând: la finele anului universitar, este distins cu premiul I, obținând și premiul numit „Newdigate Prize“ pentru poema „Ravena“, inspirată de orașul Ravena prin care trecuse în drum spre Grecia. La un moment dat, descurajată că nu găsește editor pentru poemele sale, Wilde descopere un mijloc ingenios de a se populariza. Se hotărăște să apară în public într'o toaletă cu totul a-bracadabrantă, în haină de catifea, pantaloni scurți, cravată la Lavalier, mustață rasă și părul lung. Asigurându-și astfel o largă notorietate, găsește un editor, pe David Bogue, și e invitat să ție conferințe în America și alte părți. Publică apoi o parte din versurile sale în revistele „Kattabos“, „The Dublin University Magazine“, etc. În Dec. 1881, ține prima sa conferință în New-York, despre „Renașterea engleză“ căreia îi urmează altele. Reîntors la Londra, după o scurtă ședere, Oscar pleacă la Paris. Cunoaște pe Victor Hugo, Baudelaire și Edmond Gon-

court. Pentru această elită literară Wilde avea o adevărată venerație. În special pe Balzac îl iubea atât de mult încât și în viața particulară și în opera sa, se lasă întru totul influențat de el. Dar rezervele de bani îi sunt sfârșite. Wilde încearcă să-și procure altele prin prezentarea piesei „Duchess of Padua“ scrisă la Paris și închinată Mariei Anderson, dar aceasta respinge piesa. Lipsit de bani părăsește Parisul în 1883. În 1884 îl regăsim la Londra unde se căsătorește cu Constance Lloyd. În acest timp scrie „The Happy Prince and Other Tales“ 1888. („Prințul fericit și alte povești“). Aceasta, împreună cu „The House of Pomegranates“ 1891 („Casa cu Rodii“), sunt două adevărate rechizitorii în contra sistemului social, tot atât de sdrobitoare ca și „The Soul of Man under Socialism“ („Sufletul omului sub socialism“). Din cauza relativei sărăcii a lui care nu putea fi iertată de spiritele strănte ale societății contemporane, Wilde nu s'a putut bucura de recunoașterea meritelor talentului său. Abia după răsunătorul succes al piesei „Lady Windermere's Fan“ începe să fie luat în seamă chiar și de către detractorii săi. Cu aceasta Wilde obține un succes moral dar și material. Dar gloria venită brusc, îl lovește atât de tare, încât odată cu abuzul ce-l făcea de a lua și a mânca mult și neregulat, trebui să suferă cu timpul și îngrozitoare degenerescență de care el se temea atât. Pornit pe drumul

desfrâului și cuprins de turburări mintale, viața lui Wilde cunoșcu această mare catastrofă care culmină într'o noapte de Martie din 1895: cheflui și în compania unui prieten ce avea influență asupra lui, el răspândi o informație defăimătoare asupra Marchizei de Kueensberry; aceasta îl dă în judecată și Wilde, la 25 Mai 1895 este condamnat la doi ani închisoare. După liberare, fiind înțrebat de un prieten asupra condamnării sale, el răspunde: „Cinci din capetele de acuzare s'au referit la acte cu care n'am avut de aface; cel de al șaselea avea o oarecare temeinicie“.—Decen'ai spus asta judecătorului?— „Asta ar fi însemnat să-mi trădez un prieten“.—Așa dar a preferat să suferă el pe deapsa meritată de altul. După liberare Wilde mai trăiește trei ani și jumătate pe care îi petrece la Paris, sub numele Sebastian Melmoth (Rătăcitorul). De aici pleacă la Neapole de unde se reîntoarce împins de mizerie, în Franța pe care o iubea atât de mult, convins că va găsi o sursă pentru existența zilnică. Dar Franța nu-l mai îmbrățișează acum. Franța oficială îl consideră imoral. Pe lângă asta, după ispășirea osândei, el nu mai căuta să se impună, pare obosit de societatea care nu-l înțeleșe niciodată. Sfârșește bolnav de meningită la 30 Nov. 1900, departe de patria sa, renegat de ea, ca Shelley altădată. Așa a murit cel care a scris „Salomea“ și „De Profundis“.

N. Chirișescu-Dolj

Cronica mizantropului

Vechiul continent Eupora

Int'r'adevăr Laponii care trădase pe Boveni, fură la rândul-le înghițiți de Frigmanii și de Suri. Frigmanii însă fură provocați la războiu de Cifranii, popor nobil la granița opusă și de Gliani, popor maritim, care amândouă priveau cu neliniște întinderea Frigmanilor. Sub țările Cifranilor și Frigmanilor trăia într'o peninsulă nobilul popor lietan din vechea rasă a Tali-nilor, căreia îi aparțineau și Cifranii. Totdeauna Lietanii și Cifranii s'au scotit frați talini. Cifranii de altfel au eliberat pe Lietanii din sclavia frigmană. Proverbul suna așa: Cifranul e frate cu Lietanul. Și totuși Lietanii se arătară dușmănoși față de Cifranii în această epocă și prietenii cu Frigmanii. Ei învidiau puterea Cifranilor și voiau să smulgă o parte din teritoriul cifran. Când începu războiul între Frigmania și Cifrania unită cu Gliania, Lietanii, deși în fond amenințați și ei de puterea Frigmanilor pe care în mod greșit îi îndemnaseră la agresiune, nu luară partea fraților cifranii, cum cerea sângele talin, ci aprobă pe Frigmani. Deocamdată însă nu ajutară Frigmania împotriva Cifranilor, încât aceștia putură să creadă că sângele talin tot mai are putere. Ms. nu cuprinde urmea evenimentelor, dar anonimul dă a înțelege că Lietanii, temându-se de puterea cifricano-gliana, urmăreau o politică oportunistă. Dacă ar fi invins Frigmanii, atunci ar fi sărit și ei pe frații talini să-și ia partea; dacă însă învingeau Cifranii ar fi cerut răsplăt pentru rezerva lor.

Int'r'un mare războiu anterior, Morăni, Bărsii, Bovenii și Cangurii se eliberară de stăpânirea frigmană. Dar Cangurii, abia slobozi, aveau pretenția să refacă ei împărăția cu părțile vechi din Bărsia și Morănia. În scopul de a împiedica această reuzurpare Morăni, Bărsii și Bovenii făcură o „mică învoială“ să se apere reciproc contra Cangurilor. E de notat că Bărsii, aflați în apropierea Lietanilor, erau amenințați serios de aceștia pentru țările teritoriului cu populație lietană. Lietanii susțineau că vechea pace era nedreaptă și atacau „mica învoială“, în scopul de a izola Bărsia. Deși Lietanii și Morăni erau și ei frați talini, Lietanii își puseră toată înverșunarea lor împotriva Morănilor, tăgăduindu-le chiarălimitatea. În cele din urmă văzând că efectul e nul,recurseră la o cursă, asemănătoare cu cea a Frigmanilor față de Laponii. Propuseră Bărsilor o pace durabilă, îndemnând și pe Cangurii să se împrietenească din nou cu ei. Probabil că Lietanii-Cangurii promiseră Bărsilor Nabatul (o parte din Morănia) ca să-i lase pe Cangurii să ia partea răvnită. Bărsii se lăsară adevărați și făcură tot ce le stătu în putință să anuleze „mica învoială“. Vecinii cu ei și sub țara morăni erau Gulbarii, un mic popor de rasă lasvă, cași Bărsii, cași Suri, care și ei doctoreau un crâmpeu din Morănia. Deși pe față Bărsii susțineau „mica învoială“, pe dedesubt încheiase alte învoiele cu Cangurii și cu Gulbarii prin care aceștia erau liberi să atace Morănia. Lietanii profitară de această prostie și puseră mâna pe o mică țară pe dedesubtul Bărsiei, ca să-i apuce din două părți pe Bărsii. Atunci însă se înfricoșară Citurii, popor vecin, la Sud cu Gulbarii și despărțit print'o mare în-gustă de Suri. El deșinea un fel de canal prin care fătu învoirea lor nimeni nu putea să treacă pe mare să atace pe Suri și să ajute pe Morăni.

Interesul Citurilor era să stea alături de Morăni și să împiedice pe Gulbarii să-i atace, de vreme ce aceștia din urmă le luaseră largi teritorii. Așa și făcură la început. Morăni, Citurii, Bărsii și alt mic popor mai sudic, Cregii, se învâiră să lupte împotriva oricărui atac spre peninsula lor, căci formau o peninsulă, Calbania. Bărsii erau cei mai interesați căci erau primii amenințați de Lietanii și de altfel niciunul n'ar fi fost cruțat. Pe de altă parte Cifranii dădură Citurilor cadou un teritoriu ca să fie de partea lor în politica de optire a Lietanilor, Frigmanilor și Surlor în jos, spre mări care erau drumul lor spre alte tărâmuri ce le aveau. Poporul spunea: Citurul e credință întrupată. În deosebi Morăni aveau această convingere, deși totuși ei suferiseră nu de mult invazia citură. Atunci Lietanii procedară și aci cu viclenie. Ei făgăduiră Citurilor că de ei nu se vor atinge. La fel le făgăduiră Suri, dar le cerură să nu dea drumul corăbiilor cifricano-gliane să ajute pe Morăni. Și „credințioșii Citurii“ primiră. Astfel din egoism unul trăda pe altul, primejdindu-se singur. Nu spune istoria ce s'a mai întâmplat. Dar intențiile acestor noroade ne bune păreau clare la epoca ms. Lietanii așteptau, în aparență nepăsători, desfășurarea luptei între Frigmani și Cifranii. Însă capul lor zise sușușilor din insula Darsinia să fie gata să apere interesele Lietaniei ei fiind singurii necrotopiți vreodată. El făcea a-luzie la o insulă Sorcica în mâinile cifrane, pe care voia s'o ia, dacă Cifranii ar fi fost bătuți de Frigmani. Neizbutind aci, Lietanii aveau să sară pe ușuratecii Bărsii, asigurându-i din partea „credințioșilor Citurii“ și eliberându-i vreo amenințare cifricană. Probabil că atunci ar fi sărit asupra Bărsilor și frații Gulbarii și Cangurii cu toată preținsa lor prietenie.

Aristarc

Indiscreții și Anecdote

In 1896 revista Vatra redactată de Slavici, Coșbuc și teoretic și de Caragiale, a găsit cu cale să facă și un „Supliment humoristic“ Hazul, redactat de Anton Bacalbașa. Dăm câteva specimene de hazuri spre a ne face o idee de umorul epocii: Firmă faină: Brânză 9 de burduf. Costică! De ziua ta vreau să-ți fac o bucurie: am să-ți cumpăr un ceas; dar să întreb mai întâiu pe profesorul tău cum înveți și cum te porți la școală. Țațo dragă, dacă tocmai vrei să-mi faci o bucurie, nu-l mai întreba. Care dintre artiștii dela Teatrul Național ar putea fi nașul Hazului? De sigur Haz-naș. Care a fost cel mai bogat scriitor al României? Sion. De ce? Pentru că chiar David a zis: „când sunt în desna-dejde, la Sion mi-e toată scăparea“. Firmă celebră: Aci se repară mânuși bărbătești și de dame rupte. Judecătorul.—Ce fel? ești condamnat la opt ani închisoare, și-ți mai vine să răzi? Condamnatul.—De, Dom'le Judecător, sunt optimist. E adevărat că înveștălinește? Da unchiule. Atunci spune-mi: cum se zice la bou? Apoi n'am învățat încă să njurăm. Recitări: Ștefan, Ștefan, Domn cel Mare, Seamănă pe lumânare... Auzit-ați de-un oltean, De-un oltean, de-un craiu, Novan? Într'o sală ntinsă printre căpitani Stă bătrânul Mircea ncalicat pe ani...

— Mă Ioane, mi se pare că bei! — Totdeauna în sănătatea D-voastră, conașule. Ghicitori teribile. Dumneavoastră ați auzit vreodată ghicitori? Drept vorbind, eu am avut onoare să aud și să citesc foarte multe, și mai toate mi s'au părut potrivite ca nuca'n păret. Dar niciodată n'am auzit una ca asta pe care am să v'o spun acum: Vorbea deunăzi la berărie Popescu cu Ionescu și cu încă vr'o șapte-opt tovrăși. Popescu zicea: Ghici ghicitoarea mea: E neagră, are o piatră n mijloc și stă atârnată ntr'un prun. — Ei, bravo! răspuneră toți într'un glas. Ai spus de te-ai prăpădit! Ce mai scofală! Cine n'ar ghici-o? Neagră, are o piatră n mijloc și stă atârnată într'un prun, — e pruna. — Ba iaca nu-i prună de loc! răspunde Popescu. E soba. — Soba? Ce sobă? Ești nebun? — Ba sânteși voi zmintiși. Soba nu-i neagră? — Ba este. — Și n'are o piatră n mijloc? — Ba are. Da ai văzut tu sobă atârnată într'un prun? — Ei, mi-ai plăcut! Da cine vă oprește, s'o atârnați? Și toți au rămas cu gurile căscate. Atunci Ionescu începu și el o ghicitoare: — Ghici ghicitoarea mea: stă atârnată după ușe și ne ștergem mâinile de ea. Toți se tăvăleau de răs: — Ai făcut-o fiartă! Crezi că-i greu? Și proștii desleagă așa ghicitoare. — Da? Parol? Haidi desleagă-i-o! — Propopol! Propopol! strigară toși. — Ba iaca nu-i propopol de loc. E scrumbia. — Ce scrumbie? Ai turbat? Dracu a mai văzut scrumbie atârnată după ușe? — Da cine vă oprește s'o atârnați? — Foarte bine, s'o atârnam; da cine își șterge mâinile de scrumbie? — Ei, asta-i! N'ai decât să și le ștergi. Cin' te oprește?

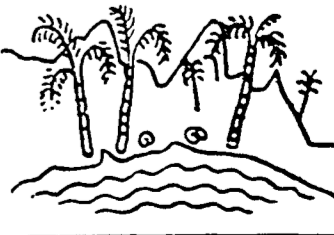
POȘTA REDACTIEI

Nanu Alănescu, R-Vâlcea: Se va recenza „Marea chemare“. Sanda P., Buc.: Vă rog să iertați că n'am invitat pe d. M. (de a cărul persistență în iluzii mă mir). Deplăsarea grăbită a zădarniciei. Artic. colul în nr. viitor. Drag. Petrescu, Bolgrad: Răspuns direct. Ion Sofia Manolescu, Roman: Pe data ce treci pe la Iași, vino să stăm de vorbă. G. Is., Iași: Răspuns direct. Guglielmo Cabiaglia, Buc.: Răspuns direct. Ing. Lăzărescu, Buc.: Vom folosi observațiile trimise. Multumiri. Ion Vieru, Iași: Răspuns direct. Prof. P. Braga, Soroca: Dacă vă mai trebe broșura, comandați-o direct la Libr. Ath. Gheorghiu. I. Popp, Iași: Răspuns direct. Ioan Georgescu, Buc.: Într'un număr apropiat. Ion Sofia Manolescu, Roman: Ionică s'a dat. E. D. Ned., Buc.: Se vor pune. D. Vetrov, Chișinău: N'ați putea traduce, exact, cuvânt cu cuvânt în proză din Esenin, arătând ediția rusească din care tălmăciți, ca să avem odată și noi o traducere adecvată iar nu simple fantazări în jurul lui? E. D. Ned., Buc.: Și acestea. Nachi O. Doina, Buc.: Răspuns direct. A. Lucaci, Buc.: Tocmai mă întrebam cine ar putea scrie despre această parte a operei lui Jarry? Despre Henri Monnier (Joseph Prudhomme etc.) n'ați putea scrie cu citații din operă? La noi, necunoscut. A. Buber, P. Neamț: Răspuns direct. A. I., Bălți: Traducere, ca de obicei, spun puțin. Faceți-ne mai bine un mic articol informativ despre Bialic. Jim R., Călrași: Toate felicitările pe misiunea îndeplinită. Poezia e cam ștersă. Mai trimite, fără descurajare la primul prilej. G. Macedonski: Cu bucurie am primit și prima scrisoare, dar nu pricep de ce și-ai prefăcut așa scrisul. Nu înțeleg ce scrii. Pare că-mi cer unele cărți. Nu dai nicio adresă. Ionete, Măldărești: Am găsit aci o c. p. și un mss. Il voui citi și vi aveam în curând răspunsul. I. H. M., Buc.: La momentul oportun. Yvonne Mavro-

din, Iași: Nu e rea, dar ne e teamă de mistificații. Să veniți la Redacția Duminecă dim. I. Felea, Buc.: Odată ce e dovedit că Jean Giono are purtări reproabile, noi nu-i mai putem cita numele ca complezență. Sașa Evdorov, Buc.: Primim. La timp potrivit. I. Florizel, Cernăuți: Preferăm studiile traducerilor în versuri, tradătoare. I. Mihailovici, Iași: Fiecare în parte e prea mică. Vom vedea ce-i de făcut. M. Marcian, Bacău: Automatismele copiilor ne plac. Să examinăm de aproape mss. D. Baciu, Unjei: Le vom examina. Aurel Sânget, Cernăuți: Vom căuta a-i găsi loc. D. D. G.: Proza vom citi-o mai târziu. Din versurile promițătoare, deși cam vetuste stil Cerna, vom extrage. Gh. Rațiu, Buc.: Vom folosi într'un fel interesanta confesiune. D. O. Dan, Iași: Să veniți să stați de vorbă cu mine. Dum. dim. Radu Racoș, Iași: Idem. Beatrice Blumer, Rădăuți: Pe noi ne interesează poezia în sine a lui Rilke, nu viața. Vom vedea. P. Polihronim, Strășeni: A. Albu, Ploiești: Răbdare până la nr. viitor.

Errata

La nr. 42. P. II c. 4, r. 12: ereditatea; P. IV (Mizantropul, c. 3, mijloc): memorează enormele valori ale istoriei lor în care marea eternă o reprezintă...

Toată corespondența redacțională, cărțile și revistele se vor trimite d-lui G. Călinescu, strada Ionescu No. 4 — Iași.